

Je li piraterija krađa?

Aksel Gosri [Axel Gosseries]

Nesumnjivo je da brojni korisnici interneta dele osećanje u kome postoji razlika između javne krađe i ilegalnog skidanja jednog muzičkog komada. To pitanje možemo posmatrati sa pravnog aspekta, međutim ovde bih hteo da to uradim polazeći sa nešto šireg stanovišta, tj. "predpravnog" pojma krađe, shvaćenog kao čin koji podrazumeva da jedna osoba lišava nečega drugu osobu. Po toj osnovi odgovoriću kroz tri primera na pitanje da li je piraterija krađa.

Najprije možemo na to pitanje odgovoriti negativno oslanjajući se na činjenicu da je svojina o kojoj se radi ono što nazivamo *nekonkurentna* svojina. Šta to znači? Ako ukradete izložen hleb i ako ga pojedete, na taj način sprečavate nekog drugog da ga kupi i pojede. Međutim, skinuti neki dokument sa interneta nipošto ne sprečava druge osobe da to isto urade. Naime, vaše korišćenje nekonkurentne svojine ne brani drugima da istu iskoriste. To je verovatno jedan od faktora koji objašnjava zašto je piraterija dokumenata drugačije shvaćena od javne krađe. Ukoliko se ovde zaustavimo, mogli bismo zaključiti da melomanska piraterija nije krađa.

Nekonkurentni karakter intelektualne svojine je jedna od njenih neosporivih svojstava. Međutim bila bi greška tu se zaustaviti. Zašto? Zato što nedostaje dimenzija proizvođača, a samim tim i dimenzija prodavača. Zapravo u ekonomiji veći dio onoga što neko proizvodi je namenjeno za korišćenje od strane drugih osoba; ono što interesuje proizvođača nije pre svega vrednost korišćenja proizvedenog dobra, već vrednost razmene. Pekar ne radi dan i noć samo da bi mogao da jede hleb, već i da bi ga prodao i mogao da kupi povrće, lekove i knjige. Isto tako, profesionalni muzičar ne bi mogao da preživi samo slušajući svoju muziku i pijući vodu. On treba sebi i hleb da kupi. Odatle sledi da iako se piraterija sa interneta odnosi na nekonkurentnu svojinu, ona i dalje ostaje krađa. Zapravo, kao i u slučaju javne krađe, piraterija lišava proizvođača, a tako i prodavca, svoje dobiti.

Ovakvo rezonovanje bi bilo nekompletno bez jednog trećeg primera. Šta je potrošač bez kupovne moći? Možemo li reći da i on, kada narušava intelektualnu svojinu, postupa nepravedno lišavajući proizvođača dobiti? Odgovor je negativan jer vrednost razmene jednog dobra zavisi od onoga što je svaki potrošač za njega u stanju da dà. Ako pak ovaj poslednji nije u mogućnosti da plati zato što jedva ima sredstava da preživi do sutra, vrednost razmene dobra u odnosu na tog potrošača nije nikakva.

To ne znači da bi siromašni pirat bio lopov sa ublaženim posledicama. Preciznije govoreći, on *uopšte i nije* lopov jer proizvođača ničega ne lišava, a još manje druge potrošače.

Ovakvo rezonovanje nema nikakve veze sa idejom u kojoj cilj (ili glad...) opravdava sredstva. Ne radi se ovde o odbrani jednog vida oduzimanja svojine u prilog najsiromašnijima. Argument je jednostavno vezan za činjenicu da je za jedno nekonkurentno dobro funkcija cene različita od konkurentnog dobra. Naravno, ta cena objašnjava odnos ponude i potražnje između proizvođača i potrošača. Međutim nije neophodno, kao na primer za aukciju cvijeća ili nekog umetničkog djela, da se cena odredi u odnosu na onog koji najviše ponudi. Možemo savršeno podrediti cenu

u zavisnosti od kupovne moći a da ne oštetimo onoga koji može najviše da ponudi, jer ima dovoljno za svakoga. Odatle sledi da ako je kupovna moć slaba, i cena može biti mala bez rizika od nepravde prema drugim potrošačima.

Šta sve ovo podrazumeva? Na zapadu većina pirata je u mogućnosti da plati ono što ilegalno skida. Oni su dakle lopovi, kako u pravnom tako i u predpravnom smislu, osim u slučaju da autori nemaju prava na vrednost razmjene koje ih pirat lišava. S druge strane, kako možemo gledati na osobu koja zarađuje manje od dva dolara dnevno a čiji život može biti spašen ukoliko pribegne isprobanoj metodi? Za tu istu osobu pribegavanje ovoj metodi piraterije ne bi uopšte bila krađa. I ako ta osoba, posle dana provedenog radeći za koricu hleba, želi da skine neki muzički komad a da ga ne plati, tu takođe ne bi bilo reči o krađi. Pitanje o intelektualnoj svojini se dakle drugačije postavlja u odnosu na siromašne potrošače, ovde kod nas u Evropi a naročito u drugim krajevima sveta.

Prevod sa francuskog: Tatjana Poretti

* Filozof prava. Profesor na Katedri Hoover ekonomsku i socijalnu etiku pri Katoličkom Univerzitetu u Luvenu (Belgija). 2008 godine je objavio knjigu o intelektualnoj svojini i teorijama pravde (Axel Gosseries, Alain Marciano & Alain Strowel: *Intellectual Property and Theories of Justice*, Palgrave, 2008). E-mail: axel.gosseries@uclouvain.be